

MATILDE SALVADOR, COMPOSITORA

Vidres i pentagrames

La compositora Matilde Salvador amb un piano i unes pintures ha creat una personalitat mítica: una experiència plena de vitalisme i anècdota. Entre Castelló i València.

Miquel Alberola

En Matilde Salvador, la composició —la música— és una cosa de «família», d'avantpassats i descendents.

Ella va encetar la seua trajectòria a principis dels anys 30 a Castelló, amb la cançó «Com és la lluna», i va continuar amb «Tres cançons valencianes per a soprano», i, en la immediata postguerra, les òperes *Vinatea* i *La filla del rei barbut*. En la mateixa línia, ha musicat Salvador Espriu, Joan Fuster, Miquel Duran Tortajada, Xavier Casp, Bernat Artola i Miquel Peris, entre altres. Recentment, la passada setmana ha participat en el Festival de Música Coral de València, on, per encàrrec de la Conselleria de Cultura, ha musicat el poema de Jacint Huredia «Deixeu la terra», interpretat per l'Orfeó Universitari.

Però Matilde Salvador no només és això, compositora; d'ençà que la seua

àvia li parlava del cometa Halley, Matilde ha impregnat el seu pentagrama quotidià d'ex-vots naïfs, d'il·lustracions sobre vidre. Tot el santoral més íntim amb una indumentària que les autoritats eclesiàstiques, potser, condemnarien. Viu en una finca més alta que dos campanars —«la finca del pe-sebre, en diuen»—, des d'on es veu, els dies menys contaminats, el Montjoliu —o «Bartolo»— de Castelló. Allí dona el perfil al fotògraf: «Els fotògrafs no m'agradeu gens, perquè com sóc tan lletja i faig cara de lloro, sempre isc fatal. Sempre em pose de perfil, així només ensenye mitja cara».

—*Vostè pertany a una dinastia musical, ¿no?*

—El meu avi, que era metge, tenia una gran afició a la música i tocava el violoncel. Era una persona molt afi-

cionada a l'òpera: cada dos per tres, s'emportava la seua filla major a Barcelona a sentir concerts i òperes. Després, el meu pare tocava el violí, no era un professional, però va fundar una orquestra a Castelló, va ser el fundador de la Societat Filarmònica de Castelló i un dels promotors del Conservatori. Mon pare va decantar la meua germana, Josefina, cap al violí, i jo, com que vivia amb una tia que tocava el piano, doncs vaig acabar tocant el piano. Recorde que els diumenges, en comptes d'anar a jugar, el meu pare ens agafava, a la meua germana, a mi i a un amic que tocava el cel·lo, i ens passàvem tota la vesprada fent música. A casa, sempre he respirat l'ambient musical, encara que jo, de menuda, tenia més afició a la pintura que a la música, entre altres coses perquè a un xiquet li és més fàcil fer quatre ratlles que un intent musical.

—*I la tradició dinàstica ha continuat...*

—Sí, el meu marit, Vicent Asensio, amb qui vaig estudiar en el conservatori, i la meua filla, a qui jo no he obligat mai a estudiar música. També he tingut la sort que el meu gendre, Josep Evangelista, siga músic, i, d'aquesta manera, no el sent gendre, sinó amic. Ara, jo pense en el meu nét, que ara té quatre anys, i té molt d'oïda i una gran afició musical.

—*Parle'm del seu gendre, de Josep Evangelista.*

—Ell actualment viu al Canadà. Jo pense que és un compositor molt important i no ho dic perquè sóc la seua sogra; entens la prova per com acullen les seues obres per tot on s'estrenen. Ell ensenya composició i anàlisi musical a la Universitat de Montreal, i també fa cursos de músiques no occidentals: és especialista en la música del sud-est asiàtic.

—*M'imagino que no és un ofici rendible ací...*

—Mira, ell va començar anant-se'n com a físic a Suïssa, i d'allí se'l van endur al Canadà, on va descobrir que la física no l'interessava, que era la música la seua passió. Va haver de revalidar tots els estudis i de seguida el van contractar a la universitat. És molt difícil que vinga ací a fer una cosa semblant a la que fa allà: ací

la música no és a la universitat.

—*O siga, que entre tota la família fan una gran orquestra, ¿no?*

—Nooo, que va... Això és molt complicat. Bo, jo toque el piano, el meu gendre també i els altres... No, no podria ser. Però l'ambient musical a casa és molt fort, com pots veure.

—*I la pintura.*

—Tu ja veus que tinc la casa plena de pintura. M'interessa tant com la música. Si hagués seguit vivint a Castelló, ara seria pintora, perquè a Castelló hi ha un ambient molt propici a la pintura: tens el paisatge a la vora, no és com ací, que l'has d'anar a buscar.

—*¿Això vol dir que València té un ambient propens a la música?*

—No ho sé, perquè, en definitiva, ¿què més té? Jo no em trobe bé en una habitació on no hi haja penjada pintura. Això vol dir que m'agrada moltíssim la pintura, però la pintura, per a mi, és un «divertimento».

—*I la música, ¿què és?*

—La meua professió i el meu gran amor, indubtablement. És l'ofici que

jo he après, i l'ofici del músic és llarg i difícil. De totes les arts, fixa't, jo crec que és la que té una tècnica més complicada, justament perquè és l'art més abstracta de totes.

—*Vostè va fer una exposició de pintura naïf, ¿no?*

—¿Per què em parles de vostè? Jo, cada volta, em gire per veure a qui et dirigeixes.

—*L'educació, mire. Això de la pintura naïf...*

—Això va ser una casualitat. Va ser que un dia a Menorca, passejant amb la meua filla per un barranc, em vaig trobar un marc amb un vidre, d'una finestra, i jo, que la meua vocació secreta és la d'arregladora de fem, ho vaig arreglar, a pesar de les observacions de la meua filla. Total, que una nit que no sabia què fer, doncs vaig decidir pintar damunt el vidre. ¿I què vaig pintar, si jo no sé pintar? Doncs, la Mare de Déu del meu poble. Jo, en

les pintures, sempre he fet un testimoni d'arrels populars, com els ex-vots.

Molts anys després, volia arreglar una exposició a una amiga de Castelló, Carme Soler, que era pintora naïf, sense que ella ho sabés. I un dia, vaig agafar els seus quadrets i me'n vaig anar a una galeria per convèncer el propietari. Però aquell home em va dir que no ho trobava massa naïf, que ell només exposava coses molt originals, com aquella, em va dir assenyallant un quadret pintat sobre vidre. ¿I això què té d'original?, li vaig preguntar, i em va dir que era pintura sobre vidre i que no ho feia ningú. Casualment, jo portava un quadret meu per-

què aquell dia anava buscant un retolador per escriure-hi uns versos, i li'l vaig ensenyar, ja que ell assegurava que no ho feia ningú. Aleshores em va dir que uns mesos després tindria una exposició allí. Ja comprendràs que em va donar un atac de riure. Mentrestant, m'havia compromès a fer-ne una altra a Castelló, i vaig pensar que amb els mateixos quadres ho podria solucionar, però es van vendre tots. Un desastre. Però sóc una pintora frustrada.

—*¿I una compositora realitzada?*

—No crec que ningú que tinga un poquet de sentit de la responsabilitat estiga content del que fa. El dia que un n'està totalment content, doncs ja s'ha acabat. Jo vaig treballar en funció d'aportar alguna cosa a la nostra cultura: si això, el dia de demà, és vàlid, doncs bé, si no, ¿què hi farem!

—*En 1943 li van prohibir una òpera en català, Vinatea, a Castelló.*

—A mi em fa gràcia quan diuen «¿perquè en els anys seixanta!»... En els anys seixanta açò era quasi el paradís... ¿T'imagines en els anys quaranta com era allò? Em van dir que una òpera en català i d'una dona jove, de cap manera. Des del punt de vista d'ells, eren raonaments molt ben pensats, perquè cada dia no es fa una òpera; en català, no podia ser; una dona, no, perquè crida més l'atenció, i jove, no, perquè els podia donar molta faena. Efectivament, d'aleshores ençà no he parat de donar faena, de fer-ne. L'alcalde de Castelló va anar a Madrid i va aconseguir un permís per a una representació, perquè com havíem involucrat tot Castelló...

—*¿No ha tingut més problemes amb la censura?*

—No, perquè l'altra volta que hauríem pogut ser censurats amb la *Vinatea* no es va produir, ja que al Liceu de Barcelona les obres no passaven per censura.

—*Entre els molts poetes que ha musicat, hi ha Xavier Casp.*

—Sí, jo pense que Xavier Casp és un gran poeta, i ara em dol molt l'actitud de Casp, cosa de què no parlem mai perquè no vull que la nostra amistat en quede ressentida. Ara, alguna volta li tire alguna puntadeta, que ell, d'una manera cordial, passa.

—*M'han dit que ara farà sardanes, vostè...*

—Sí, el meu projecte és fer-ne cinc. *El roure de Serrabona*, del Rosselló, en homenatge a Josep Sebastià Pons, que justament la vaig fer el dia que feia cent anys que havia nascut. Després, una per a les Illes, que serà *El Pi de Formentor*, de Miquel Costa i Llo-

bera, en homenatge a Francesc de Borja Moll. Una altra, amb text de Salvador Espriu, que titularé *Xiprers a Sinera*, serà un homenatge a Manuel Valls, el compositor, a casa del qual vaig conèixer Espriu. La quarta serà *Oliveres de l'Alguer*, el poema que em farà Rafael Caria i serà un homenatge a Antoni M. Badia i Margarit. I per últim, *La carrasca de Culla*, li demanaré a Miquel Peris Segarra que me'n faça el text i serà un homenatge al músic Enric Morera.

—*Ara que ha anomenat Peris Segarra, fa uns anys, pel dia dels Sants Innocents, un periòdic de Castelló va donar la notícia que s'havia casat amb vostè.*

—Aaai, sí. Mig Castelló s'ho va creure, i l'altre mig, no, clar. Va ser una innocentada molt graciosa.

—*Hi ha un historiador a l'Alguer que recentment s'ha fet poeta i amb el qual vostè manté una relació especial...*

—És una història de la qual jo em sent molt contenta, perquè no dubte que ell hauria eixit com a poeta un dia o altre, però hauria tardat molt més, si ho hi hagüés intervingut jo.

—*¿El va obligar?*

—Clar que sí. Ens vam conèixer a les Jornades Internacionals de Cant Coral de Barcelona en l'any 84, i un dels xics del Cor Polifònic Alguerès

m'hi va presentar. A partir d'aquell moment ens vam fer molt amics i em va confessar que ell havia fet poesia que mai no l'havia donat a conèixer, i que tenia interès que jo la llegís. Em va recitar uns versos i, de seguida, li vaig dir que havia de musicar-los, que me'ls enviàs. Ell pensava que no li ho deia de veritat. Li vaig dir, mira, tu fas política, investigació, història... i això està molt bé, però, si vols fer per la teua terra alguna cosa important, has de fer poesia, perquè la història d'un poble mai no l'escriuen els polítics, l'escriuen els artistes. Crec que tinc un cert instint per a descobrir un poeta.

—*¿N'ha fet vostè, de poesia?*

—No, no, no.... mai.

—*Algun vers...*

—No, no, no. Segur. Això no és com la pintureta.

—*Vostè, que té grans coneixements musicals, ¿creu que els polítics valencians desentonen?*

—Home, els polítics sempre han de desentonar una miqueta, perquè en la política hi ha d'haver de tot, ¿no creus? Hem de pensar que els polítics valencians porten un aprenentatge i els aprenentatges s'han de pagar, de vegades pifiant i de vegades encertant. Com en totes les professions, ¿no?

—*Però la situació, ¿és melòdica?*

—Ai, xiquet, xiquet, fer una bona melodia és molt difícil. Mira, tornem a Rafael Caria.

—*Tornem-hi.*

—La cosa és que Rafael se'n va tornar a l'Alguer i em va escriure, però no em va enviar els poemes, i jo li vaig tornar a escriure i li vaig dir que ja estava bé. Quan me'ls va enviar, els vaig musicar. D'aleshores ací, he musicat més de vint poemes de Caria, fins al punt que ja tinc musicada una part del seu pròxim llibre.

—*Una pregunta de distensió: ¿quina música li posaria a l'Estatut d'Autonomia?*

—¿A l'Estatut? ¡Uuui! no li posaria cap música. ¡Per favor! Home, una cosa que té uns textos tan àrids, vols tu que... A mi m'agraden els poemes que tenen lirisme i misteri, i l'Estatut no té ni lirisme ni misteri. ¡Quines coses se t'ocorren!

—*¿Has pensat a tornar a fer una òpera?*

—Si trobàs un llibret que em colpís, sí. És molt difícil trobar un llibretista, perquè un llibretista ha de ser un home de teatre i un gran poeta, i ara com ara ni els poetes ni els homes de teatre no fan massa cas de l'òpera.

—*¿Quina reflexió trau de la música tecno?*

—Mira, els muntatges comercials són una cosa, i la música, una altra. Em pareix que t'he contestat, ¿veritat?

—*Sí, però no m'ha dit què opina del tecno.*

—No és un tipus o un altre de música, són uns sons que fan una funció en determinat lloc per a determinada cosa. No és un problema de tendències, sinó de personalitats creadores.

—*¿La música té l'atenció institucional que mereix?*

—Un músic, amb suport o no, si ha d'eixir, ix. Ara, si té un suport, pot eixir més de pressa. Els suports, sovint, serveixen perquè, momentàniament, isquen nul·litats, però la criba del temps i de l'espai s'encarrega de tirar-les fora. La gent va a provar les coses sense vocació: a mi em diuen moltes voltes que els agrada la música, i jo els pregunte que a quants concerts han anat i em responen que a cap. Clar, si tu dius «m'agrada molt el cafè», ¿quants n'has pres aquesta setmana? Cap. No t'agrada el cafè.

—*I la gent que val, ¿té una eixida clara?*

—La gent que val sempre ix fora, a pesar de tot. ¿Tu no ho creus? Jo conec molta gent que no l'han ajudat mai i han eixit. Els que no poden tirar endavant és perquè no serveixen. □

«La música. l'art més abstracta de totes».